



STANDARDI UČENIČKIH POSTIGNUĆA



Izdavač:

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje

Za izdavača:

Maja Stojkić, ravnateljica Agencije

Rukovodilac PJ Sarajevo:

Alisa Ibraković, zamjenica ravnateljice

Projektni tim Agencije:

Maja Stojkić, ravnateljica Agencije

Alisa Ibraković, zamjenica ravnateljice Agencije

Žaneta Džumhur, šefica Odjela za standarde i ocjenjivanje u predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju

Materinski jezik:

Hašima Ćurak, stručna savjetnica Agencije, voditeljica radne skupine

Žaneta Džumhur, šefica Odjela Agencije, zamjenica voditeljice

Eksperti: Ana Kordić, Berina Šećibović, Enisa Gološ, Gordana Gugić, Ivan Jevđović, Ivona Sušac, Jasna Eminović, Lidija Jerković, Miroslav Čavarkapa, Mirzana Pašić, Namir Ibrahimović, Silva Dobraš

Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje usvojio je dokument „Standardi učeničkih postignuća za materinski jezik“ 23. veljače 2021. godine

Matematika:

Žaneta Džumhur, šefica Odjela Agencije, voditeljica radne skupine

Branka Popić, stručna savjetnica Agencije, zamjenica voditeljice

Eksperti: Amela Mešić, Belma Alihodžić, Đorđe Pušonja, Elma Đogić, Ivana Zubac, Lejla Sarajlić, Nada Sokolović, Sanela Nesimović, Romela Šunjić, Žana Sesar

Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje usvojio je dokument „Standardi učeničkih postignuća za matematiku“ 22. prosinca 2020. godine.

Prirodne znanosti:

Branka Popić, stručna savjetnica Agencije, voditeljica radne skupine

Žaneta Džumhur, šefica Odjela Agencije, zamjenica voditeljice

Eksperti: Amela Medar, Anesa Salihagić, Asila Halilović, Azra Nizić, Belmana Trivunić, Danijela Tomičić, Dragana Bijelić, Dževdeta Dervić, Elma Kajtaž, Elma Žužić, Emina Čerkez Čaušević, Enisa Kulašin, Ines Nuić, Jasmina Pezo, Krešimir Milošević, Mehdi Selimović, Meliha Spahić, Mevludin Maličević, Mira Đajo-Begić, Mirjana Protić, Vedran Zubić, Vinka Marjanović

Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje usvojio je dokument „Standardi učeničkih postignuća za prirodne znanosti“ 25. siječnja 2021. godine.

Povijest:

Marija Naletilić, šefica Odjela Agencije, voditeljica radne skupine

Žaneta Džumhur, šefica Odjela Agencije, zamjenica voditeljice

Eksperti: Bojana Dujković-Blagojević, Danijela Tomičić, Melisa Forić-Plasto, Midhat Spahić, Mirela Vukoja, Mirza Čehajić, Slavica Kuprešanin

Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje usvojio je dokument „Standardi učeničkih postignuća za povijest“ 22. prosinca 2020. godine.

Tjelesni i zdravstveni odgoj:

Branka Popić, stručna savjetnica Agencije, voditeljica radne skupine

Žaneta Džumhur, šefica Odjel Agencije, zamjenica voditeljice

Konsultant: Rijad Novaković, članovi radne skupine: Dijana Dorfer-Galijašević, Lejla Mušanović, Mirela Abdukić

Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje usvojio je dokument „Standardi učeničkih postignuća za tjelesni i zdravstveni odgoj“ 27. travnja 2022. godine.

Tehnika i informacijska tehnologija:

Žaneta Džumhur, šefica Odjela Agencije, voditeljica radne skupine

Konsultantice: Dražena Gašpar i Adisa Vučina; članovi radne skupine: Dijana Dorfer-Galijašević, Adin Begić, Mateo

Banović, Ajla Halilović, Merima Kurtović, Nevzudin Buzadžija, Slaven Niče, Dražen Dolić, Nihad Gavranović

Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje usvojio je dokument „Standardi učeničkih postignuća za tehniku i informacijske tehnologije “ 19. rujna 2022. godine.

Prvi strani jezik

Nataša Kokoruš, stručna savjetnica Agencije, voditeljica radne skupine

Žaneta Džumhur, šefica Odjel Agencije, zamjenica voditeljice

Konsultantice: Sanja Hadžihajdić i Marija Čavar; članovi radne skupine: Azra Šulić, Tanja Pavlović, Alma Žero,

Afrodita Jeličić, Nada Radovanović, Aida Šišić-Hakulija, Sabina Pknjač

Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje usvojio je dokument „Standardi učeničkih postignuća za prvi strani jezik“ 10. studenoga 2022. godine.

Lektori:

Tina Laco i Danica Vasilj

DTP:

Branka Zvečevac, referent-specijalist za grafički dizajn

Rad eksperata i konsultanata podržao UNICEF ured u BiH.

Standardi učeničkih postignuća (*engl. performance standards, output standards*) predstavljaju ono glavno što učenici trebaju znati, što mogu i za što su osposobljeni uraditi na kraju određenoga ciklusa obrazovanja. Standardi koji slijede u nastavku oblikuju najvažnije zahtjeve i ciljeve školskoga podučavanja i učenja, a temeljeni su na Zajedničkoj jezgri nastavnih planova i programa definiranih na ishodima učenja koju je pripremila Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje. Ishodi u ovoj ZJNPP definirani su u obliku modela kompetencija, a izbor većine sadržaja i način podučavanja pripada području autonomije škole i nastavnika.

Definirani standardi pripadaju konceptu *output*-paradigme. Ova paradigma podrazumijeva usmjerenost obrazovanja, odnosno škole, na odgojno-obrazovni ishod, postignuće, ili *output*, koji se iskazuje na mjerljiv način tako da se njegova kvaliteta može izmjeriti i učinkovito kontrolirati.

U izradi ovih standarda koristila su se iskustva i saznanja iz empirijskih istraživanja na osnovu kojih su definirani standardi učeničkih postignuća iz matematike i materinskog jezika za kraj osnovnog obrazovanja u 2004. i 2008. godini, za kraj trećeg i šestog razreda iz matematike, bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i prirodnih znanosti iz 2010. godine, te, iz 2007. godine, biologija, fizika, kemija za kraj osnovnoga obrazovanja. Također, koristila su se saznanja istraživanja Postavljanje mjerila u funkciji evaluacije reforme devetogodišnjega osnovnog obrazovanja kroz evaluaciju učeničkih postignuća iz matematike i bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika.

Ovim se standardima želi skrenuti pažnja na nove tipove standarda koji se razlikuju od pedagoških standarda jer se odnose na izlaz (*output*) i preciziraju kako taj izlaz treba izgledati. Standardi učeničkih postignuća, uz standarde sadržaja i standarde resursa, uspostavljaju se kao odgovor i provjera u kojoj su mjeri postavljeni ciljevi učenja ostvareni i u kojim su organizacijskim i situacijskim uvjetima ostvarivi. *Output* standardi bi trebali:

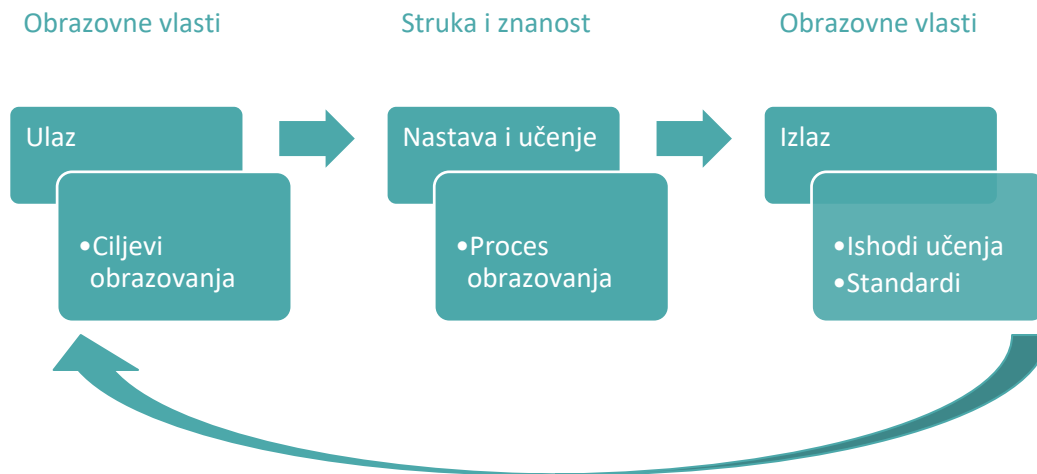
a) obuhvatiti opće ciljeve obrazovanja i precizno formulirati što učenici na kraju jedne godine (razreda) ili u jednom obrazovnom razdoblju znaju i mogu činiti, na kojem stupnju i koje su kompetencije do tog trenutka razvili te, istodobno,

b) biti kriterij provjere učeničkih postignuća („prevođenjem” u test-zadatke), te poslužiti kao instrument osiguranja kvalitete obrazovnoga sustava, kao instrument razvoja škole i nastave odnosno *nove* nastavne kulture (iz S. Bašić: Nacionalni obrazovni standard – instrument kontroliranja učinkovitosti obrazovnog sustava, Ravitch, 1995; Aldrich, 2000; Klieme et. al., 2003, i drugi).

Argumentacija izrade i primjene standarda je u tomu što procedure mjerenja u školskim sustavima u Bosni i Hercegovini nisu precizne, podložne su interpretaciji i subjektivnom sudu, razlikuju se od škole do škole, čak od nastavnika do nastavnika.

Preko standarda, obrazovni ciljevi i zadatci na jasan i konkretan način pojašnjavaju učenička postignuća u smislu njihovih znanja, vještina i onoga što mogu uraditi. Osnovna osobina standarda učeničkih postignuća je što su pojmovno definirani mjerljivim ponašanjem učenika. Uspostavljanje i unaprjeđenje standarda su stalni procesi, neodvojivi od promjena koje se odvijaju u obrazovnim sustavima. Tako su ovi standardi usko povezani s ishodima učenja za kraj trećeg razreda (8/9 godina), kraj šestog (11/12 godina), devetog razreda (14/15 godina) i kraj srednjeg općeg obrazovanja (18/19 godina) u ZJNPP definiranoj na ishodima učenja.

Iako se modelom kompetencija, kojim se operacionaliziraju obrazovni standardi, pa i standardi učeničkih postignuća, ne sugeriraju samo kognitivne i mjerljive komponente, u praksi se radi samo o onim rezultatima učenja koji se mogu mjeriti i koji za sve imaju jednaku vrijednost.



Standardi učeničkih postignuća postavljeni su *a priori* i očekuje se njihova empirijska provjera kad se stručni standardi kombiniraju s rezultatima učeničkih postignuća.

Standardi se definiraju kao „razine razvitka kompetencija učenika i učenica, potvrđeno dostižne empirijskim istraživanjima i proglašene poželjnim odlukama obrazovne politike, koji se vezuju uz određena godišta ili stupnjeve obrazovanja” (Meyer, 2004, 21, prema Palekčić, 2005). Naglašavamo da pojam kompetencija obuhvaća ne samo znanja nego i (meta)sposobnosti i vještine, kao i sustav vrijednosti.¹

Stručni standardi učeničkih postignuća sastoje se od 4 elementa. Prvo, radi se o *kategorijama izvedbe ili razinama učeničkih postignuća*. Neke ih zemlje nazivaju *djelomično vješt, vješt i napredan*, neke koriste razine *djelomično standardno, standardno i iznad standarda*.

Drugi element ovih standarda je *skup deskriptora izvedbe/postignuća*, koji upućuju na vrstu znanja i vještina koje učenici mogu pokazati u svakoj kategoriji izvedbe/postignuća. Deskriptori izvedbe općenito su specifični za područje sadržaja.

Treći je element možda najkritičniji jer sadrži *primjere postignuća* na svakoj razini. Ti primjeri pokazuju rad učenika na svakoj razini postignuća i pružaju konkretne ilustracije znanja i vještina učenika.

Četvrti element je *uspostavljanje pravila odlučivanja* koja omogućuju stručnjacima za procjenu i kreatorima obrazovne politike da utvrde jesu li učenici postigli određenu razinu postignuća. Iako primjeri pomažu nastavnicima da odrede doseže li određeni dio učenikovog rada određenu razinu postignuća, oni također trebaju utvrditi hoće li drugi radovi učenika u školskoj godini postići željenu razinu znanja.

¹ *Kompetencije su „kognitivne sposobnosti i vještine kojima pojedinci raspolažu ili ih mogu naučiti kao bi riješili određene probleme kao i s tim povezane motivacijske, volitivne i društvene spremnosti i sposobnosti, kako bi se rješenja problema mogla uspješno i odgovorno koristiti u varijabilnim situacijama” (Weinert, 2001, 27/8, prema Palekčić 2005).*

Standardi konkretiziraju i diferenciraju učenička postignuća po razinama, a u BiH su postavljeni na tri razine postignuća:

Osnovna razina:

Općenito, učenik je u stanju uspješno uraditi samo najmanje zahtjeve i može naići na poteškoće prilikom prelaska na sljedeću razinu obrazovanja/u sljedeći razred.

Na ovoj razini učenik vlada pojmovima u smislu razlikovanja uz odgovarajuće primjere, prepoznaje i koristi pojmove i oznake. Koristeći slike, primjere i druge interpretacije učenik je osposobljen za osnovno operiranje. Ovu razinu trebaju ostvariti gotovo svi učenici, odnosno 80 – 90% učenika.

Srednja razina:

Općenito, učenik može lako prijeći na sljedeću razinu obrazovanja/u sljedeći razred, u stanju je uspješno uraditi većinu zahtjeva na zadanoj razini.

Na ovoj razini učenik vlada pojmovima tako da sam utvrdi primjere i iznese njihova važna svojstva i njima operira. Ovu bi razinu trebalo ostvariti oko 50% – 60% učenika.

Napredna razina:

Općenito, učenik može lako prijeći na sljedeću razinu obrazovanja/u sljedeći razred, u stanju je savladati i najsloženije zahtjeve.

Na ovoj razini učenik potpuno vlada pojmovima, operira njima po prihvaćenim pravilima i iskazuje ih simbolički i verbalno. Može zaključivati na osnovu pretpostavki koje su formalno iskazane te sam izvoditi neke jednostavnije dokaze. Osposobljen je automatski izvoditi operacije. Očekuje se da će oko 10% – 20% učenika doseći ovu razinu.

Zašto su potrebni standardi učeničkih postignuća?

Često se u obrazovnoj javnosti čuje izraz „sustavna reforma“. To podrazumijeva i snažan skup standarda kako bi došlo do usklađivanja procesa i aktivnosti u školama. Uz sustav dobro definiranih standarda učeničkih postignuća više ne bi trebalo biti školskih ocjena koje nisu usklađene, profesionalni razvoj i obrazovanje nastavnika trebao bi biti vođen onim što želimo da učenici nauče, a trenutno su u BiH ovi elementi nepovezani.

Standardi nam mogu pomoći da izbjegnemo teškoće u budućnosti. Jasni, mjerljivi standardi konačno će nam pružiti način da utvrdimo djeluju li različiti programi i promjene koje obrazovne vlasti i nastavnici primjenjuju. Bez standarda ili sa slabim standardima nemamo pouzdan način mjerenja uspjeha.

Jasni standardi pomažu ublažavanju frustracija povezanih s mobilnošću učenika. Bez zajedničkog standarda mobilni učenici stižu u svoje nove učionice stečenih znanja i vještina u zaostatku ili ispred ostalih učenika, što znatno opterećuje nastavnika, učenika i cijelo odjeljenje. Uz jasne zajedničke standarde nastavnici bi trebali znati što su njihovi dolazni učenici naučili, bez obzira odakle stižu.

Kada razmatramo važnost postojanja standarda u obrazovanju, možemo se prisjetiti citata Johna Fitzgeralda Kennedya: „Svi mi nemamo jednak talent, ali svi bismo trebali imati jednaku priliku za razvoj svojih talenata.“ Imati standarde u obrazovanju, skup vještina i ciljeva za sve učenike, izravno potvrđuje značenje ove izjave. Međutim, važno je pojasniti da nastavnici zapravo ne podučavaju standarde. Oni podučavaju djecu. Standardi su jednostavno smjernice, a ove se smjernice moraju i trebaju primijeniti u skladu s potrebama pojedinog učenika i grupa koje podučavaju. Standardi, zajedno s ishodima učenja, postaju osnova za obuku nastavnika – što, zapravo, podučavati.

Mnoge zemlje u svijetu imaju fragmentirane, decentralizirane obrazovne sustave, s više razina birokracije – lokalni, regionalni, državni, te postaje frustrirajuće ukoliko očekivanja za učenike uvelike variraju, a manji broj siromašnih učenika i učenika određenih manjinskih grupa ne mogu ih postići. Razmatranja u takvim sustavima vode k tomu da se postave jasni i izazovni standardi postignuća. Nastavnici ih primjenjuju, a vanjskim se vrjednovanjem utvrđuje u kojoj ih mjeri učenici ispunjavaju.

Bez standarda, škole nemaju ciljeve kojima teže. Uspoređivanjem onoga što se podučava u učionici sa standardima u svakome predmetnom području, učenici, njihovi roditelji i nastavnici znat će što nastavnici trebaju podučavati, što učenici trebaju učiti i što će ih se provjeravati.

Standardi podižu razinu očekivanja za svakoga. Kada bi sve škole u cijeloj zemlji imale iste standarde, očekivalo bi se da će učenici istih i sličnih potencijala dosezati istu razinu postignuća, bez obzira u kojem dijelu države žive. Ako bi učenici u jednome dijelu trebali znati iste stvari kao i učenici u nekome drugom dijelu države, bili bi dovoljno spremni pohađati sveučilišta u cijeloj zemlji.

Standardi osiguravaju da svi učenici zadovoljavaju međunarodne razine postignuća. Poznato je da učenici u BiH imaju lošija postignuća u matematici i znanosti u usporedbi s vršnjacima u većini zemalja iz okruženja, kao i europskih zemalja. Uz standarde bi bilo jasno što učenici moraju znati da bi se mogli uspoređivati na međunarodnoj razini.

Standardi olakšavaju učenicima prilagođavanje novoj školi kada prelaze iz jednog dijela države u drugi. U sve mobilnijem društvu bilo bi lakše učenicima koji se trenutno suočavaju s različitim standardima i različitim testovima u svakom dijelu države.

Standarde treba primjenjivati tako da ne obeshrabre inovativnost i kreativnost u učionici. Oni trebaju osigurati bolju odgovornost, smatrajući nastavnike i škole odgovornima za ono što se događa u učionicama. Praksa usklađivanja učenja sa standardima također pomaže u postizanju više razine učenja, vodi nastavnike tijekom procesa vrjednovanja i pomaže im da budu u tijeku.

Potrebno je ustanoviti sustav praćenja koji omogućuje praćenje napretka učenika prema određenim standardima. Učinkovite povratne informacije moraju biti pravovremene. Jedini način stvaranja učinkovitoga sustava praćenja je promjena bosanskohercegovačke prakse ocjenjivanja u ocjenjivanje² koje se temelji na standardima. Način na koji koristimo naše sustave vrjednovanja sada nam ne govori ništa o tomu jesu li učenici udovoljili standardima. Ocjene, bilo brojčane ili iskazane u postotcima, ili pak kombinacija oba načina, ne govore nam puno ako ne znamo kriterije na kojima se temelje. Uspostavljanjem standarda postignuća može se osigurati da testovi u učionici, utemeljeni na standardima, mogu biti barem tako precizni kao i vanjski (eksterni) testovi. Dvije vrste povratnih informacija – vanjske i unutarnje ocjene u učionici – mogu uravnotežiti jedna drugu i umanjiti potrebu za jednim testom visokog uloga. Korištenje vanjskih i unutarnjih procjena također će umanjiti prilike za donošenje pogrešnih odluka o postignućima učenika.

Primjena standarda je izazovna i nije bez poteškoća, ali je ipak prilika da se podigne postignuće svih učenika. Njihova primjena je prilika koja nudi zajedničko tlo na kojemu se zagovornici dobrog obrazovanja mogu ujediniti. Kada izvještavaju o učeničkom radu, nastavnicima je potreban jasan, sveobuhvatan sustav ocjenjivanja koji pokazuje kako učenička postignuća mjeriti prema standardima. Ne zaboravimo da što više očekujemo od učenika – to će oni više postići.

Uspostavivši standarde i procjene nastavnici se suočavaju sa zadatkom kako najbolje ocijeniti i izvještavati o učenju učenika u pogledu tih standarda. U tom smislu, nastavnici mogu prepoznati nedostatke svojih trenutnih metoda vrjednovanja i izvještavanja. Potrebno je pronaći alternative koje zadovoljavaju različite potrebe učenika, roditelja, nastavnika, školskih administratora i članova zajednice. Standardi ne umanjuju

² Radi boljeg razumijevanja potrebno je uskladiti terminologiju, pa se u ovom tekstu pojam ocjenjivanja koristi za davanje ocjena učenicima za postignuti uspjeh, dok se pojam vrjednovanja koristi za nastavnikovo sustavno prikupljanje i ujedinjavanje informacija o svojim učenicima i o odjeljenju.

odgovornost nastavnika da ocjenjuju rad učenika i izvještavaju o rezultatima. Ipak, usredotočenost na standarde predstavlja jedinstvene izazove za ocjenjivanje i izvještavanje. Koji su to izazovi i kako nastavnici mogu razviti ocjenjivanje i izvještavanje zasnovane na standardima koji su točni, iskreni i pravedni?

U osnovi, postoje dva pristupa ocjenjivanju:

- Bez referentnih standarda (*engl. non-reference standards*), uspoređuju se postignuća svakog učenika s postignućima ostalih učenika u grupi ili odjeljenju.
- Standardi koji se tiču kriterija, suprotno tomu, uspoređuju postignuća svakog učenika s jasno navedenim opisima postignuća koji razlikuju razine kvalitete. Nastavnici ocjenjuju uspješnost učenika prema onomu što svaki učenik radi, bez obzira na to koliko dobro ili loše rade njihovi učenici.

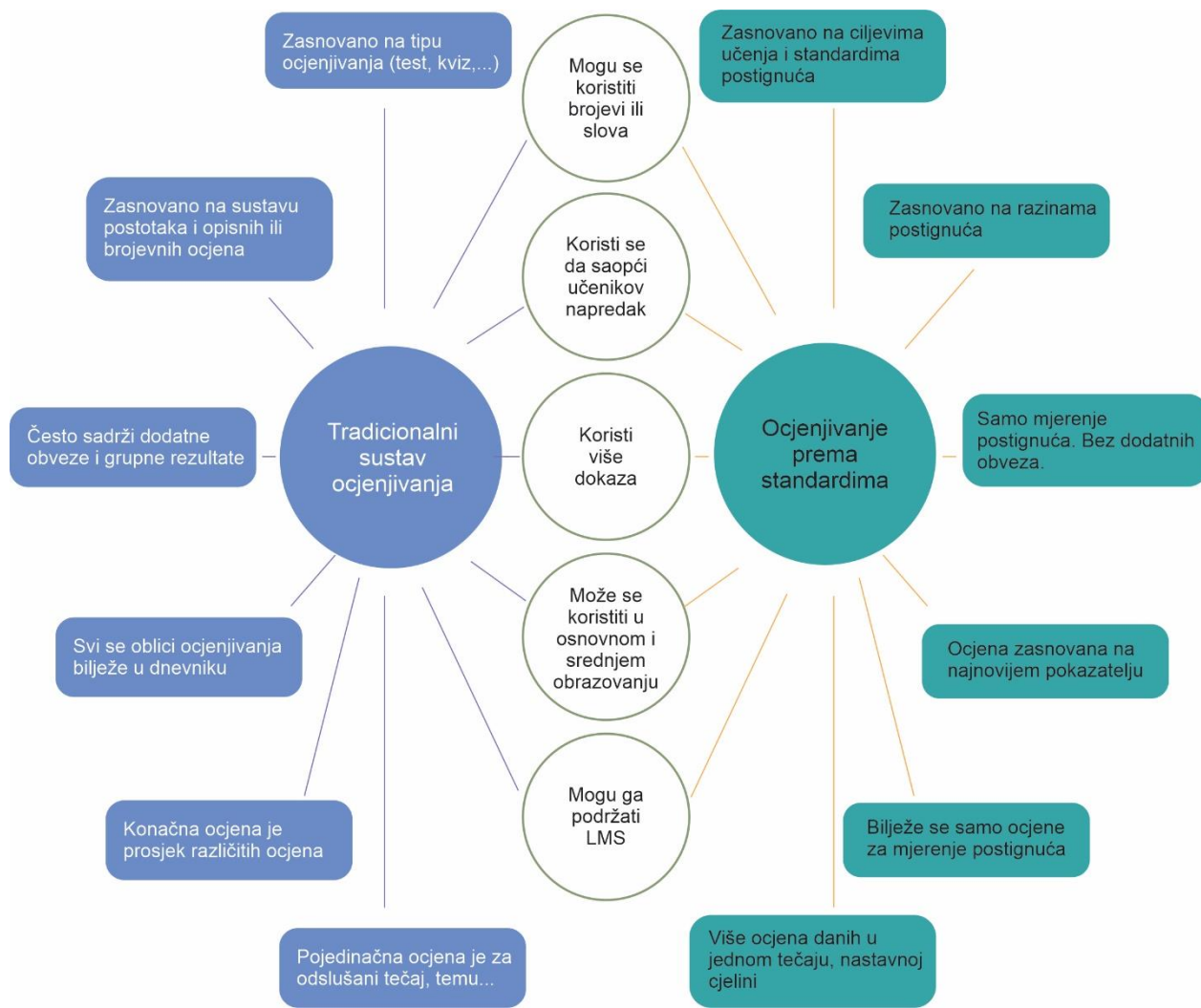
U prvom slučaju, učenje postaje visoko konkurentno jer se učenici moraju natjecati jedni protiv drugih za nekoliko visokih ocjena koje nastavnik dijeli. Pod tim uvjetima, učenici uviđaju da pomaganje drugima prijeti njihovim vlastitim prilikama za uspjeh. Budući da učenici ne postižu visoke ocjene uspješnim radom, već radeći bolje od svojih vršnjaka iz odjeljenja, učenje postaje „igra pobjednika i gubitnika“, a zato što nastavnici smatraju da je broj „nagrada“ proizvoljno mali, većina učenika moraju biti gubitnici (iz Thomas R. Guskey (2001), *Helping Standards Make the Grade*, Haladyna, 1999; Johnson & Johnson, 1989). Čvrsti dokazi pokazuju da je „ocjenjivanje na krivulji“ (zasnovano na normalnoj krivulji) štetno za odnose, i među učenicima i među nastavnicima i učenicima (Krumboltz i Yeh, 1996).

U sustavu ocjenjivanja i izvještavanja, koji se zasniva na standardima, mora biti kriterijskih referenci. Nastavnici na svim razinama moraju identificirati što njihovi učenici žele učiti i što mogu uraditi te koje će pokazatelje koristiti za procjenu tog postignuća. Sljedeći je izazov razlikovanje kriterija za ocjenjivanje koje nastavnici koriste. Iako nastavnici i učenici općenito smatraju da je ocjenjivanje prema kriterijima poštenije i pravednije (Kovas, 1993), posebni kriteriji za ocjenjivanje koje nastavnici koriste mogu biti različiti. Ključ uspjeha, međutim, leži u jasnoj specifikaciji tih pokazatelja i kriterija na koje se oni odnose. To znači da nastavnici moraju opisati kako planiraju evaluirati postignuća, trud, radne navike i napredak učenika, a zatim te planove moraju izravno prenijeti učenicima, roditeljima i drugim zainteresiranim. Treći izazov za obrazovanje utemeljeno na standardima je određivanje svrhe svakog alata za izvješće. Danas se mogu koristiti različiti alati za izvješće: tjedni ili mjesečni izvještaji o napretku, evaluacija projekta ili problema, školske *web*-stranice, sastanci nastavnika i roditelja, (Guskey & Bailey, 2001). Standardi moraju biti dovoljno široki da omoguće učinkovitu komunikaciju učeničkog učenja, ali i dovoljno specifični kako bi bili korisni (vidjeti Gronlund, 2000; Marzano & Kendall, 1995; Wiggins i McTighe, 1998).

Ocjenjivanje zasnovano na standardima (*engl. Standards Based Grading – SBG*) je način da nastavnici prate napredak i postignuća svojih učenika, dok se usredotočuju na pomaganje učenicima da nauče i dostignu svoj najveći potencijal. Ovaj se princip zasniva na prepoznavanju znakova savladavanja ili razumijevanja različitih lekcija i vještina kod učenika. Ocjenjivanje zasnovano na standardima je način da se vidi napredak učenika na osnovi razine postignuća za utvrđene standarde.

Ocjenjivanje zasnovano na standardima postignuća znači pomak od mišljenja da su ocjene ono što učenici zavrjeđuju, prema razmišljanju da ocjene pokazuju ono što učenici nauče. Obavljanje zadataka, učenje i obraćanje pažnje je zapravo ono što učenici rade dok su u školi. Ali ako „zarađivanje“ ocjene ljudima daje ideju da su ocjene „plaćanje“ učenika za prisutnost i zauzetost i za praćenje uputa bez obzira na ishod, tada je ta ideja veoma štetna. Bit je u tomu da učenici, nakon što urade sve te stvari, nešto i nauče.

Slika 1. Tradicionalni sustav ocjenjivanja prema sustavu ocjenjivanja temeljenom na standardima



Izvor: *Standards-Based Grading: What to Know in 2020, Lauren Davi*

Napomena:

LMS – Learning Management System (softverske aplikacije za administriranje, praćenje, bilježenje, dokumentiranje obrazovnih tečajeva, trening-programa)

Davanje dodatnih obveza: misli se na praksu da učenik poboljša lošiju ocjenu nakon odslušanoga tečaja, teme ili obrazovnog razdoblja. Obično dodatne obveze mogu samo poboljšati nečiju ocjenu. Primjerice, bodovi se mogu dodati postojećoj aktivnosti ako učenik točno odgovori na teži dio testa koji bi bio potreban za postizanje ciljeva neke nastavne cjeline. Izborne aktivnosti također mogu dodati bodove ili ocjene koje se koriste u računanju ukupne ocjene. Dodatna obveza u školi je obično zadatak koji učenik mora ispuniti kako bi mu pomogao da poboljša ocjenu. Daje ga nastavnik koji dopušta dodatnu obvezu učeniku koji to želi ili je zatražio.

Učenici su suštinski motivirani i imaju vlasništvo nad svojim učenjem.

U učionici koja se temelji na standardima učenici se mogu usredotočiti na uspješnost i razumijevanje, oni postaju motiviraniji da zaista shvate gradivo, pa će se, s vremenom, čuti manje pitanja kao što su: „Hoće li ovo biti ocijenjeno?“, a više pitanja koja će im pomoći pri dubljem razumijevanju vještina i koncepata koje uče. Učenici bolje razumiju put k uspjehu i mogu se lako samoocjenjivati i razmišljati o vlastitome napretku. Ovo samousmjeravanje, uvezano sa sposobnošću da usmjere svoje napore i odaberu svoje aktivnosti, dovodi do vlasništva nad njihovim učenjem.

Nastava je relevantnija.

U tradicionalnim učionicama često ćemo vidjeti nastavnike kako rutinski prezentiraju nastavni plan i program – jedna lekcija za čitavu grupu. To ponekad može biti najbolja metoda, na primjer, u uvodnome dijelu kada svi trebaju dobiti iste informacije. S vremenom, budući da učenici uče različitim načinima i tempom, bit će nekih učenika kojima je dosadno zbog sporog tempa te nekih koji su zbunjeni jer se bore ostati u tijeku.

Alternativno, u učionicama koje koriste ocjenjivanje zasnovano na standardima, nastavnici bolje razumiju vještine učenika, odnosno gdje su učenici na skali. U bilo kojem trenutku mogu prepoznati učenike na naprednoj razini, srednjoj ili osnovnoj, tako da mogu ponuditi zadatke i probleme koji su odgovarajući za tu razinu. Za učenike na osnovnoj razini odabire se praksa i aktivnosti koje će im pomoći doseći srednju razinu i tako dalje. Ova vrsta diferenciranog učenja čini gradivo relevantnijim za učenike, što vodi pozitivnim iskustvima učenja i većem interesu za školu.

Nastavnici pružaju učinkovite povratne informacije.

Povratne informacije o kvaliteti mogu poboljšati i ubrzati učenje učenika. Umjesto da vide ocjenu od 80% ili 7/10 ili brojčanu ocjenu, učenici dobivaju izravnu povratnu informaciju o upotrijebljenoj vještini ili zadatku kako bi shvatili kuda trebaju usmjeriti svoje napore kako bi se poboljšali. S druge strane, nastavnici mogu koristiti ovu povratnu informaciju za poboljšanje podučavanja jer tako mogu bolje spoznati koliko učenika u odjeljenju ima poteškoća u razumijevanju standarda.

Ocjene imaju dublje značenje.

Učenici razumiju zašto dobivaju svaku ocjenu. Oni mogu dobiti prikaz učinka na svakom standardu koji detaljno opisuje njihovu razinu znanja. Učenci i roditelji cijene to što mogu na taj način pratiti uspjeh i rezultate učenja, a ne da im se daje samo nejasna brojčana ocjena, bez objašnjenja i nepouzdanosti vrijednosti.

Nastavnici i učenici snose odgovornost.

Kurikuluski ciljevi/ciljevi NPP-a kroz jasno identificirane ciljeve učenja i skale postignuća razjašnjeni su na početku predavanja, tako da nastavnik točno zna što podučavati. Koristeći dosljedne formativne procjene, nastavnici i učenici mogu pratiti koliko dobro razumiju ciljeve učenja i mogu prilagoditi nastavu prema potrebi kako bi se osigurala uspješnost.

Učenici i roditelji navikli su na tradicionalne prakse ocjenjivanja.

Vjerojatno većina nastavnika tijekom cijele nastavničke karijere radi unutar konstrukcija tradicionalne

brojčane skale od 1 do 5. Učenike i roditelje treba pripremiti i pojasniti im koje se promjene događaju primjenom ocjenjivanja na osnovi standarda.

Nastavnici mogu doživjeti nove stresove.

Naučiti nove prakse ocjenjivanja, implementirati nove inicijative i prekvalificirati vlastiti način razmišljanja i razmišljanja drugih može biti stresno i učiniti ih opterećenijima. S praksom i vidljivim učincima u učionici sigurno bi se gubio element stresa.

Ocjenjivanje za roditelje zasnovano na standardima.

Roditeljima su potrebne točne, smislene i dosljedne procjene učenja kako bi bolje razumjeli napredak svoga djeteta. Tradicionalno ocjenjivanje vrlo je subjektivno pa je ocjenjivanje zasnovano na standardima jedan od načina da se to riješi.

Budući da je izvještavanje zasnovano na standardima načinjeno tako da odražava samo istinite dokaze o učenju, roditelji dobivaju jasnu sliku o tomu što učenik jest ili nije savladao, bez utjecaja drugih faktora, kao što su trud i stav.

Potrebno je obratiti pažnju i na sljedeće: neki standardi mogu biti neprimjereni učenicima s poteškoćama u razvoju ili talentiranim učenicima. Odluka i sud o tomu koje iskaze standarda treba zanemariti u procjeni postignuća u takvim slučajevima treba donijeti nastavnik, uz stručnu pedagoško-psihološku potporu.

Reference

- Aldrich, R. (2000), Educational Standards in Historical Perspective. In: Harvey Goldstein & Anthony Heath (eds.), *Educational Standards. Proceedings of the British Academy*. Oxford: Oxford University Press, pp. 39 – 56.
- Haladyna, T. M. (1999). *A complete guide to student grading*. Boston: Allyn & Bacon.
- Guskey, T. R. (1996). Reporting on student learning: Lessons from the past - Prescriptions for the future. In T. R. Guskey (Ed.), *Communicating student learning: 1996 Yearbook of the Association for Supervision and Curriculum Development* (pp. 13-24). Alexandria, VA: ASCD.
- Guskey, T. R., & Bailey, J. M. (2001). *Developing grading and reporting systems for student learning*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1989). *Cooperation and competition: Theory and research*. Edina, MN: International.
- Krumboltz, J. D., & Yeh, C. J. (1996). Competitive grading sabotages good teaching. *Psi Delta Kappan*, 78(4), 324-326.
- Marge Scherer (2001) Marking Standards Work, *Educational Leadership*, Volume 59, Number 1, str. 14-18,
- Thomas R. Guskey (2001) Helping Standards Make the Grade, *Educational Leadership*, v. 59, issue 1, p. 20-27.
- M. Palekčić (2005). Utjecaj kvalitete nastave na postignuća učenika. *PEDAGOGIJSKA istraživanja*, 2 (2), 209 – 233. (2005)
- Klieme, E. et al. (2003), *Zur Entwicklung nationaler Bildungsstandards. Eine Expertise*. Bonn: Bundesministerium für Bildung und Forschung.
- Ravitch, D. (1995), *National Standards in American Education. A Citizens' Guide*. Washington: The Brookings Institution.
- S. Bašić: Nacionalni obrazovni standard – instrument kontroliranja učinkovitosti obrazovnog sustava, *Pedagogijska istraživanja*, 4 (1), 25 – 41 (2007)
- Susan M. Brookhart *How to Use Grading to Improve Learning*, *ASCD book*, 2017
(posjećeno: 5. svibnja 2020. <http://www.ascd.org/publications/books/117074/chapters/Grading-on-Standards-for-Achievement.aspx>)

Mrežne stranice:

<https://www.nap.edu/read/9609/chapter/6#49> (posjećeno: 20. travnja 2020.)

<https://www.schoology.com/blog/standards-based-grading> (posjećeno: 20. travnja 2020.)